

Justícia poètica per a un dels més grans

No cal dir que una de les virtuts del nostre poble és la memòria. No cal dir que n'estem orgullosos. Però quina és la realitat? Quan veus els casos dels escriptors més carismàtics dels períodes foscos, com ara Salvador Espriu i Manuel de Pedrolo –per citar-ne els dos exemples més escandalosos–, un es queda pensant quin és el criteri del nostre patriotisme. Deia T.S. Elliot que el poble que menysté el seu patrimoni literari esdevé bàrbar. No sé com ens podria qualificar a nosaltres. D'assassinat podríem definir el que ha passat amb l'escriptor de l'Aranyó, tot i ser, a més de magnífic prosista i poeta, un insubornable bastió del catalanisme i l'independentisme. A part de la fundació i d'alguns erudits com Xavier Garcia, poques iniciatives s'han fer servir per preservar l'obra de Pedrolo, ni tan sols les dures i fosques novel·les policíacques, en un temps en què tots els editors et demanen obres d'aquest subgènere.

Pedrolo va treballar com un posseït en un munt de camps. Va excel·lir en el territori de la poesia –el seu primer llibre està datat el 1949, tot i que no va ser gens considerat, potser per avantguardista i poc noucentista– i no en parlem en la novel·la i en el periodisme, en què va signar més articles que Josep Pla. El recordo travessant la ciutat des del seu estudi de Sant Gervasi. Sovint me'l trobava de bon matí al mercat de Sant Antoni o creuant la

Gran Via i feia la sensació que tenia pressa, potser era per mantenir el ritme de la passejada i no badar. Les ulleres, com fetes per un caricaturista, li donaven un aspecte encara més concentrat. Molta gent del país, centenars de milers, no s'adonaven que tenien al davant el creador del *Mecanoscrit del segon origen*, el seu gran èxit, publicat el 1974 i del qual se n'han fet nombroses adaptacions cinematogràfiques i televisives. L'impacte als anys setanta va ser notori. Per als que ens interessaven aquest tipus de novel·les, el vam veure comparable a Huxley i a Hesse, que estaven especialment de moda. Pedrolo es podia situar al costat de les novel·les de Burroughs i de Ballard, malgrat que alguns l'hagin volgut encotillar en la literatura juvenil. Amb el *Mecanoscrit* la va encertar plenament i va coronar amb un èxit enorme una obra plena de qualitat. Encara és lectura per als alumnes de l'ESO.

La trajectòria venia de molt abans. Durant quaranta anys, Pedrolo va construir un gran edifici literari, un castell més que una catedral, ben fortificat. Mentre les seves obres van donar diners, va ser l'escriptor estel·lar d'Edicions 62. Cal recordar que va ser director durant els anys seixanta de la influent col·lecció de La Cua de Palla. Un bon dia va passar a les golfes. Els motius? Podríem iniciar un exercici sobre teories conspiratives, però la realitat del nostre país és diferent: aquí el que domina

és l'abandó i la desídia. No crec que es pugui parlar de grans causes polítiques o estètiques en contra seu perquè Pedrolo va explorar tot tipus de novel·lística i de gèneres: en aquest cas el podríem considerar un Picasso per la profusió d'estils. Carregat de premis literaris –pràcticament tots– i traductor de grans figures que li cridaven l'atenció, entre els autors de qui va fer versions hauríem de recordar Kerouac, Faulkner, Lowry, Miller, Sartre, Robbe-Grillet, Michaux, és a dir, un estol de referències que *pedrolegen* deliciosament.

Dins de les tècniques podríem parlar del conductisme de la novel·la policíaca a la subversió del psicologisme en benefici de la retrospectió, com va fer en una de les

CAPTIVAT PEL TELÓ JORDI BORDES

Manuel de Pedrolo entenia que el teatre podia ser un camp més per popularitzar la llengua catalana, com ja havien vist abans altres visionaris com Frederic Soler, més conegut com a Serafí Pitarra, un segle enrere. L'autor, a més, volia posar a prova l'escola teatral europea contemporània. Els anys 50 i 60 serien èpoques de l'existencialisme de Camus i Sartre i del teatre de l'absurd de Ionesco i Beckett. El 1957 rep el premi teatral Joan Santamaria per *Cruma*, publicat set anys abans. El 1960 es distingirà amb el reconegut Ignasi Iglésias *Homes i no*, probablement la peça que més s'ha representat i que havia escrit el 1959. Pedrolo no

Tots els premis, pocs espectadors

deixa descriure teatre fins al 1982, tot i que lamenta la poca visibilitat de les seves obres. I és que el franquisme havia imposat un teatre metafòric un punt gris, tot i que ell volgués vestir uns personatges quotidians, com es pot veure a *La nostra mort de cada dia* (1958), que fa poques setmanes s'ha representat al TNC, precisa-

ment, dins del cicle *L'origen de l'oblit* (dedicat als autors obviats del primer franquisme). En l'època de Sergi Belbel, es va proposar fer una adaptació teatral del *Mecanoscrit del segon origen*. Els responsables dels drets no ho van veure bé, segons ha pogut saber aquest diari. Possiblement, perquè, abans de fer adaptacions, reclamen major atenció al teatre que el mateix Pedrolo havia escrit. Potser ara, que ja s'ha vist aquesta versió (que hauria de tenir continuïtat al TNC o en alguna altra sala de Barcelona) sí que es permet l'adaptació d'una de les novel·les icòniques de la literatura de la Transició.

Hi ha molt poques referències profes-

Retorn per la porta gran

Com el seu clàssic *Mecanoscrit del segon origen*, crònica d'una nova gènesi de la humanitat després que unes naus extraterrestres arrasessin el planeta, Manuel de Pedrolo va tenir dues dècades de (moderada) esplendor, pel que fa a adaptacions audiovisuals; després es va *extingir* a les pantalles durant més de dues dècades, i estem a punt d'assistir a un renaixement per la porta gran, amb l'estrena al Festival de Sitges, el pròxim mes d'octubre, de l'esperada pel·lícula *Segon origen*. Adaptació del *Mecanoscrit...*, és un projecte llargament perseguit per l'enyorat Bigas Luna i Carles Porta, que ja al 2009 semblava a punt d'iniciar el rodatge. Però en el món del cinema "tot és lent i complicat", es queixava aleshores Porta, i no s'imaginava fins a quin punt.

Ibrahim Mané (Dídac) durant el rodatge de 'Segon origen' a Tarragona, el març del 2014.
EL PUNT AVUI

Manuel de Pedrolo al seu despatx del carrer Calvet de Barcelona FUNDACIÓ M.P.

meves novel·les favorites, *Des d'uns ulls de dona*, que va publicar el 1971 i formava part de la sèrie *Temps obert*. La protagonista és filla d'un milicià del POUM mort en la batalla de Guadalajara. Pedrolo va renunciar al passat aristocràtic i es va afiliar a la CNT per participar en la Guerra Civil, on, com tants altres, va perdre bous i esvelles, familiars i amics, enmig de desfetes, com la de l'Ebre.

Potser en la nostra literatura tan repentinada, tan clenxinada, Pedrolo no té dret a formar part del cànon, ni tan sols d'accedir a la nova generació de lectors, però facin una prova i regalin el *Mecanoscrit* a algú de la casa. Com podem renunciar a un personatge així? No cal contestar. *

El rodatge no va començar fins al febrer del 2014, cinc anys després, coincidint amb el 40è aniversari de la publicació de la novel·la. Pel camí, Bigas Luna va morir, l'abril del 2013, i el mateix Carles Porta va assumir-ne la direcció, garantint la continuïtat i la visió de la història que hi havia aportat el director de *Jamón, jamón*, primer impulsor del projecte. Alba és interpretada per l'actriu anglesa Rachel Hurd-Wood, mentre que dos actors afro-catalans encarnen Dídac de nen (Andrés Batista) i de gran (Ibrahim Mané). La pel·lícula té 7 milions d'euros de pressupost i té garantida l'estrena a més de cinquanta països.

Mecanoscrit del segon origen és el segon llibre més venut de la literatura catalana, només superat per *La plaça del Diamant*, i el més venut de ciència-ficció de tot l'Estat. El 1985, Ricard Reguant ja el va adaptar en una sèrie televisiva de set capítols de TV3, feta amb menys mitjans, però de gran èxit d'audiència. Pedrolo en va coescriure el guió, i també va escriure un dels episodis d'intriga de *13x13* (1988). En els anys 70 i 80, Manuel de Pedrolo apareix als crèdits d'una desena de produccions de cinema i televisió. En destaquen *La respuesta* (1968), adaptació dirigida per Josep M. Forn de *Menterro en els fonaments*, que va estar prohibida pel franquisme fins al 1975, i *El poder del deso* (1975), de J.A. Bardem, que adapta *Joc brut*. *

sionals del teatre de Pedrolo, certament. Cal citar, per exemple, la versió que Joan Maria Gual va presentar a l'Espai Brossa de *Sóc el defecte*, el 2005 –el mateix director ja havia portat a escena *Mixtura indiscretament mòbil* el 1975, al Capsa–. El 2009, l'SGAE, amb la Fundació Pedrolo, va fer un cicle de lectures dramatitzades: a més d'*Homes i no* també es va llegir *Darrera versió, per ara* (1971).

El teatre de Pedrolo persegueix un teatre absurd prou còmic, traient suc del món quotidià i carregat de metàfores, al qual li agrada preguntar-se sobre fets transcendents de la vida, com ara la necessitat de ser radical.

